

Οι συντάξεις ως μηχανισμός αναδιανομής

Η ισχυρή δημοσιονομική πίεση αλλά και η υστέρηση εσόδων από τις ασφαλιστικές εισφορές λόγω της παρατεινόμενης ύφεσης και της υψηλής ανεργίας υποστηρίζεται ότι οδήγησαν αναπόφευκτα (;) σε επιλογές περικοπών των συνταξιοδοτικών παροχών. Με τις διατάξεις που ψηφίστηκαν στο τρίτο μνημόνιο επελέγη για μία ακόμη φορά οι περικοπές να επιβληθούν στις συντάξεις άνω των 1.000 ευρώ, με κλιμάκωση μάλιστα του ύψους της περικοπής στα υψηλότερα ποσά.

Οι περικοπές προβλήθηκαν ως αναγκαία λύση στο πρόβλημα χρηματοδότησης του συστήματος, ενώ η επιβολή μειώσεων μόνο στις σχετικά υψηλές συντάξεις παρουσιάστηκε ως λύση κοινωνικά δίκαιη που διασφαλίζει την αλληλεγγύη προς τους ηλικιωμένους με χαμηλές συντάξεις. Από καθαρά ασφαλιστική άποψη όμως το ζήτημα του ύψους των συντάξεων δεν αποτελεί τόσο πρόβλημα χρηματοδότησης του ελλείμματος των ασφαλιστικών ταμείων όσο ζήτημα ορθολογικής και δίκαιης κατανομής των βαρών και κυρίως πρόβλημα μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος και ιδιαίτερα της παραμέτρου της ανταποδοτικότητάς του. Με τις αλλεπάλληλες περικοπές που έχουν εφαρμοστεί από το 2010 και μετά η ανταποδοτικότητα του συστήματος για τους εργαζομένους που έχουν εισφέρει ή εισφέρουν για 35 ή 40 χρόνια έχει δεχθεί βαρύτατο πλήγμα, ιδιαίτερα μάλιστα για τους ασφαλισμένους με υψηλές αποδοχές και για τους ασφαλισμένους εκείνους που στο σύνολο του εργασιακού τους βίου συνεισέφεραν με υψηλά ποσά στο σύστημα. Η περικοπή των συντάξεων αδιακρίτως ασφαλιστικών κριτηρίων αναμένεται να δημιουργήσει, πέρα από ενδεχόμενα νομικά ζητήματα, και ουσιαστικά προβλήματα στη λειτουργία και στις ισορροπίες του ασφαλιστικού συστήματος καθώς εξαλείφει ή περιορίζει πρακτικά τα κίνητρα ασφάλισης και ουσιαστικά ανατρέπει τα όποια οφέλη από την πρόσφατη θεσμοθέτηση της διάκρισης μεταξύ βασικής και αναλογικής σύνταξης μετά το 2015. Με την πολιτική που ακολουθείται «τιμωρούνται» αδικαιολόγητα και δυσανάλογα οι συνταξιούχοι αλλά και οι σημερινοί εργαζόμενοι που θα συνταξιοδοτηθούν τα προσεχή χρόνια, οι οποίοι είχαν ή έχουν υψηλότερες αποδοχές, παραμένοντας για πολλά χρόνια ασφαλισμένοι, καθώς οι συντάξιμες αποδοχές τους θα διαφέρουν πλέον πολύ λίγο από όσους έχουν συνεισφέρει λιγότερο σε διάρκεια και σε ποσά στο σύστημα. Εξακολουθώντας μάλιστα να αποδεχόμαστε ότι οι κατώτατες συντάξεις

αποτελούν συνταξιοδοτικές και όχι και προνοιακές παροχές, τότε η εξίσωση προς τα κάτω διαφορετικών κατηγοριών ασφαλισμένων και η κατάλυση κάθε έννοιας ανταποδοτικότητας ουσιαστικά οδηγούν στη μακροπρόθεσμη υπονόμευση του οικονομικού ισοζυγίου των συντάξεων και σε κατάφωρες αδικίες.

Είναι προφανές ότι οι περικοπές στις υψηλότερες συντάξεις χρησιμοποιούνται πλέον ως εργαλείο αναδιανομής προς όφελος των χαμηλοσυνταξιούχων, στους οποίους δεν μπορεί να παρασχεθεί η αναγκαία στήριξη στο πλαίσιο του κοινωνικού κράτος. Η πρακτική αυτή μεταφερόμενη στην αγορά εργασίας θα συνεπαγόταν κατ' αναλογία τη διατήρηση του κατώτατου μισθού στα επίπεδα που προέβλεπαν οι προϋσχύουσες του 2011 συλλογικές συμβάσεις εργασίας μέσω «θεσμοθετημένων» - υποχρεωτικών μειώσεων στις αποδοχές των εργαζομένων με μισθούς άνω των 1.000 ή των 1.500 ευρώ. Ακόμη όμως και αν γίνουν αποδεκτά πολιτικά κριτήρια στην επιλογή διατήρησης των επιπέδων των χαμηλών συντάξεων μέσω επιβάρυνσης των υψηλότερων κλιμακίων, η ανταποδοτικότητα των συντάξεων θα έπρεπε να διασφαλιστεί χωρίς να πληγεί η αξιοπιστία και η διαφάνεια του συνταξιοδοτικού συστήματος. Σε αυτό το πλαίσιο θα μπορούσαν είτε να διατηρηθούν τα επίπεδα των συντάξεων και να αυξηθούν οι φορολογικοί συντελεστές στις υψηλότερες συντάξεις είτε να επανεξεταστούν όλες οι χορηγούμενες συντάξεις με γνώμονα τη διαφύλαξη ενός μίνιμουμ ποσοστού αναπλήρωσης με βάση το σύνολο του ασφαλιστικού βίου, είτε ακόμη και με την καθιέρωση εισοδηματικών κριτηρίων για τη λήψη της κατώτατης (επιδοτούμενης στην ουσία) σύνταξης. Σε κάθε περίπτωση, όμως, η επίδειξη αλληλεγγύης στους πλέον αδύναμους είναι μακροπρόθεσμα καταστροφικό να γίνεται χωρίς ισότιμη συμμετοχή στα βάρη που συνεπάγεται η δημοσιονομική κρίση και με ολική ανατροπή των βασικών αρχών του συνταξιοδοτικού συστήματος.

Ο κ. Δημήτρης Μιχαρικόπουλος είναι σύμβουλος επιχειρήσεων και σύμβουλος διοίκησης στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.